

Fabels en feiten over morfine en andere opioïden

Uw arts heeft u een opioïd voorgeschreven om uw pijn onder controle te krijgen. Vroeger was hiervoor vrijwel alleen morfine beschikbaar. Tegenwoordig bestaat er een hele groep morfineachtige pijnstillers die ook wel opioïden genoemd wordt. Opioïden kunnen worden toegediend als tablet of capsule, drank, pleister, zetpil, zuigtablet, neusspray, injectie of via een infuus pomp.

Het gebruik van opioïden kan bij u, uw familieleden of anderen in uw naaste omgeving een aantal vragen oproepen. Deze folder is bedoeld om die vragen te beantwoorden en u op de hoogte te brengen van fabels en feiten over opioïden.

De functie van pijn

Over het algemeen is pijn een belangrijk signaal. Het waarschuwt ons dat iets niet in orde is in ons lichaam. Meestal verdwijnt de pijn als de oorzaak ervan is weggenomen. Soms kan de oorzaak niet worden weggenomen (zoals bij goedaardige aandoeningen als reuma of bij bepaalde kwaadaardige aandoeningen zoals kanker) en heeft de waarschuwendende functie van pijn geen zin meer. Goede pijnbestrijding is dan nodig. Langdurige ernstige pijn is vaak goed te verlichten met pijnstillers. Opioïden nemen een belangrijke plaats in als pijnstiller. Het zijn niet alleen krachtige middelen, maar er is ook heel veel ervaring mee opgedaan. Er zijn al miljoenen patiënten mee behandeld. Toch bestaan er nog veel onduidelijkheden over opioïden.

Fabels en feiten

Fabel 1: Alle opioïden zijn hetzelfde

Feiten: In grote lijnen hebben alle opioïden een krachtige werking en vergelijkbare bijwerkingen. De belangrijkste verschillen zijn vooral gelegen in de duur van de werking en hoe snel het opioïd begint te werken. De langwerkende opioïden werken lang, maar het duurt ook langer voordat ze beginnen te werken. Het omgekeerde is het geval bij de kortwerkende opioïden. Als basis van uw behandeling worden meestal langwerkende opioïden gebruikt. Het is belangrijk dat u deze regelmatig inneemt: op vaste tijden en met een vaste tussenpoos. Op deze manier is voortdurend voldoende van de pijnstiller in uw bloed aanwezig. U hoeft dan 's nachts niet wakker te worden van de pijn.

Fabel 2: Opioïden als pijnstiller zijn verslavend

Feiten: Verslaving is onder te verdelen in geestelijke en lichamelijke afhankelijkheid. Als u opioïden als pijnstiller gebruikt, is de kans op geestelijke afhankelijkheid zeer gering. Zoals bij bijna ieder geneesmiddel dat langdurig wordt gebruikt, went het lichaam na verloop van tijd aan het gebruik van opioïden. Dit wordt lichamelijke afhankelijkheid genoemd. Op zich kan dat geen kwaad. Alleen als het gebruik van opioïden plotseling wordt gestaakt, kan dat zogenaamde ontwenningssverschijnselen tot gevolg hebben. Dit kan worden voorkomen door de dosering geleidelijk te verlagen.

Fabel 3: Opioiden hebben veel bijwerkingen.

Feiten: Net als bij ieder ander geneesmiddel kunnen bij opioïden ook bijwerkingen optreden. De meest voorkomende bijwerking is verstopping van de darmen (obstipatie). Daarom zal uw arts u altijd een recept geven voor een laxerend middel. Andere veel voorkomende bijwerkingen zijn misselijkheid, verwardheid, slaperigheid, duizeligheid en een verminderd concentratievermogen. Meestal verdwijnen deze bijwerkingen na een aantal dagen. Is dat niet het geval, dan kan uw arts hiertegen een ander middel voorschrijven of besluiten om een ander opioïd voor te schrijven.

Fabel 4: Opioiden werken sufheid in de hand

Feiten: Sufheid is een bijwerking die kan optreden tijdens de eerste dagen van de behandeling met opioïden. Vaak wordt echter rust, die optreedt als men geen last meer heeft van pijn, verward met sufheid en slaperigheid. Omdat pijn geen spelbreker meer is, kunt u beter slapen en na enkele dagen weer op krachten zijn om zo mogelijk deel te nemen aan het sociale leven.

Fabel 5: Opioiden veroorzaken ademhalingsmoeilijkheden

Feiten: Bij langdurige toediening van langwerkende opioïden spelen ademhalingsmoeilijkheden geen rol. Ademhalingsmoeilijkheden kunnen alleen ontstaan bij zeer ernstige longaandoeningen of bij toediening van enorm hoge doseringen opioïden bij iemand die hier niet aan gewend is.

Fabel 6: Van opioïden heb je steeds meer nodig

Feiten: De kans op verslaving aan opioïden is zeer gering. De reden dat de dosering van opioïden zo nu en dan wordt aangepast, is omdat de pijn toeneemt. Er is dan meer van het opioïd nodig om de pijn te kunnen verminderen. Daarbij is het goed om te weten dat de dosering van de meest gebruikte opioïden in principe geen maximum heeft. Er zijn mensen die het honderdvoudige van de dosering, waarmee ze zijn gestart, krijgen toegediend. Soms kan een arts besluiten over te gaan op een ander soort opioïd, omdat uw lichaam hier beter op reageert. Bijvoorbeeld omdat u toch veel last van bijwerkingen heeft of omdat een ander opioïd mogelijk een beter pijnstillend effect bij u geeft.

Fabel 7: Opioiden worden alleen gebruikt in het eindstadium van kanker

Feiten: Ongeveer 25% van de opioïden worden gebruikt door patiënten met langdurige, niet door kanker veroorzaakte pijn. Opioïden kunnen dus jaren achtereen als pijnstillers worden gebruikt en niet alleen in het eindstadium van kanker.

Fabel 8: Opioiden werken levensverkortend

Feiten: Nee, dit is niet het geval. Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat opioïden niet levensverkortend werken.

Fabel 9: Opioiden moet je alleen nemen als de pijn heel heftig is

Feiten: Opioiden werken bij langdurige pijn het beste wanneer er steeds een bepaalde hoeveelheid van in het bloed aanwezig is. Dit kunt u bereiken door de langwerkende opioïden op vaste tijden in te nemen. Bij korte periodes van heftige pijn (doorbraakpijn) kunt u extra medicatie voorgeschreven krijgen, die u in kunt nemen als de pijn te heftig is.

Fabel 10: Pijn is altijd continu aanwezig en in dezelfde mate

Feiten: Naast continu aanwezige pijn kunnen periodes van doorbraakpijn voorkomen. Dit is kortdurende heftige pijn die ontstaat ondanks gebruik van langwerkende opioïden, bijvoorbeeld omdat u zich gaat wassen of omdat het langwerkende opioïd is uitgewerkt maar het nog geen tijd is voor de volgende dosering. Soms ontstaat doorbraakpijn spontaan zonder dat hier aanleiding toe is. Voortdurend aanwezige pijn wordt behandeld met langwerkende opioïden. Bij doorbraakpijn is een snelwerkend opioïd nodig dat een kortdurende werking heeft. Een andere naam voor zo'n snel- en kortwerkend opioïd is 'rescue-medicatie'. Rescue medicatie kan worden ingenomen naast de langwerkende opioïden bij plotseling optredende doorbraakpijn of preventief als doorbraakpijn verwacht wordt, bijvoorbeeld voordat u zich gaat wassen. Als u vaker dan 4-6 keer per dag rescue-medicatie nodig heeft, moet de dosering of de frequentie van innemen van het langwerkende opioïd waarschijnlijk omhoog. Overleg dit met uw arts en geef goed aan op welke momenten de doorbraakpijn optreedt.

Fabel 11: Elke pijn is met een opioïd goed te behandelen

Feiten: Wanneer er sprake is van zogenaamde zenuwpijn zal uw arts andere medicijnen (erbij) voorschrijven die de betrokken zenuwcellen tot rust brengen.

Fabel 12: met een opioïd op medisch voorschrift is autorijden en alcoholgebruik niet toegestaan

Feiten: Vastgesteld is dat een langdurige behandeling met opioïden geen negatieve invloed heeft op de rijvaardigheid. Volgens de nieuwe wetgeving mag u twee weken na starten van het opioïd en/of aanpassing van de dosering weer autorijden. Wanneer u goed bent ingesteld, is matig alcoholgebruik is geen probleem bij het gebruik van opioïden. Alleen bij veelvuldig alcoholgebruik kunnen de bijwerkingen van opioïden worden versterkt.

Belangrijke aanwijzingen

Houd goed overleg met uw arts

Bij het instellen van de behandeling met opioïden is het belangrijk dat uw arts weet of een bepaalde dosering de pijn wegneemt. Wees dus eerlijk en open tegen uw arts en vertel het hem als u nog pijn hebt. Pijn kan grotendeels worden onderdrukt en beheersbaar gemaakt, maar daarbij heeft uw arts wel uw informatie nodig. U bent immers de enige die de pijn kan "meten".

Heeft u vragen? Raadpleeg uw arts!

Als u na het lezen van deze folder nog vragen hebt, bespreek deze dan met uw behandelend arts.